

Lo **Desman deus Pirenèus** (*Galemys pyrenaicus*), aperat tanben *arrat trompeta*, ei un mamifèr talpide semi-aquatic que se tròba dins los gaves, las nèstas e los lacs pirenencs dinc a 2700 mètres d'altitud. Qu'ei insectivòr e lo son règime alimentari se compausa sonque de larvas aquaticas sensiblas a la pollucion (larvas de plecòpters, tricòpters, efemeròpters) çò que'n hè un mercaire deu son environament. Lo Desman deus Pirenèus ne passa pas los 30 cm dambe la mitat ende la coeta e pesa uns sheissanta gramas.

En França l'**Ors brun** (*Ursus arctos*) se tròba pas qu'en los mitans horastèrs deu massís pirenenc (estatge montanhòu, entre 1300 e 1800 m). Los individús pesan de 100 kg ende las hemias dinc a 250 kg endeus mascles bèths e mesuran de 0,8 dinc a 1,2 m au garròt. La sua longevitat qu'ei estimada entre 25 e 30 ans. L'ors qu'ei omnivòr ; lo son regime alimentari se constituish per la magèr part d'elements d'origina vegetau (peu torn de 70%). Se neurish tanben d'insèctes, de carronhas mès parièr d'animaus sauvatges o domètges. Qu'ei protegit en tota l'Euròpa de l'oèst.

Lo **Caparroi** (*Gypaetus barbatus*), aqueste vutre de 2,80 m d'envergadura se ganhèc lo chafre de « copaire d'òs » en pr'amor de la sua faïçon d'esbrigar los òsses tirats de las carronhas quan son tròp bèths per estar empassats : lo caparroi s'envòla dambe un òs e lo dèisha càiger sus un endret rocassut ; de còps que'u cau mei d'un ensai ende copar l'òs. Qu'ei protegit suu territòri nacionau e beneficia d'un plan de reviscoladís dins lo massís pirenenc. S'apèra *Gypaète barbu* en francés, *Ugatz* o *Hezurjale* en euskara, *Trencalos* en catalan o *Quebrantahuesos* en castelhan.

Ors brun

L'**Eupròcte** (*Euproctus asper*), gròs triton endemic deus Pirenèus, ei contemporanèu de l'epòca deus dinosaures. Que viu en las aigas fredas deus arrivets entre 1400 e 2600 m d'altitud. Mesura de 10 a 16 cm ; qu'a la pèth rugosa, arichada dambe puntas de còrna negras. Los adultes autan plan coma las larvas bèras se neurishen dambe larvas de moscas, de mosquits e d'efemèrs. Que minjan tanben caboçats de graolhas rossas. Las larvas se neurishen de crustacèus petits. Qu'ei classificat au demiei de las espècias raras o quasi miaçadas.

La **Tortuga d'estanh** (*Emys orbicularis*), *Cistude d'Europe* en francés, qu'ei ua tortugueta (Pagèra :13 a 20 cm. Pes : 430 g a 1 kg) presenta dins diferents parçans umeroses de Gasconha : clòts, gravèras ancianas, estanhs, marescatges, arrius... Qu'a lo clesc escur pontuat dambe jaune autan plan coma la rèsta deu còs ; possedish patas palmadas dambe urpas de las hòrtas. Lo sèxe deus joens que depend de la temperatura deu nisèr (en devath de 28°C vaderàn mascles, au dessus de 29°C hemias e s'ei de 28,5°C auram alavetz 50% de mascles e 50% de hemias). La tortuga d'estanh qu'ei protegida en França.

Eupròcte

LEXIC
Cap arroi : tête rouge
Trencalòs : casse l'os
Quebrantahuesos : brise os
Ugatz : vautour

Caparroi

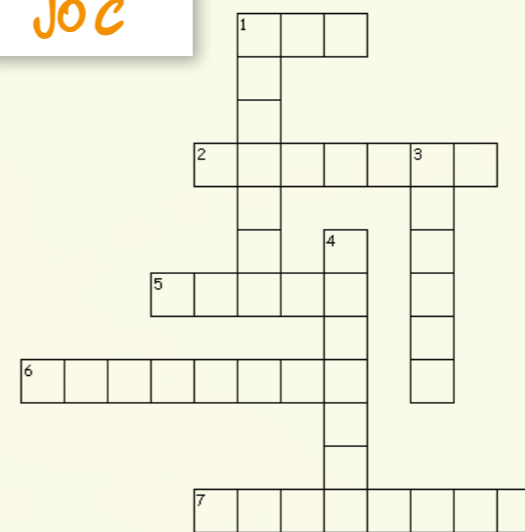

Tortuga d'Estanh

Desman deus Pirenèus

Jòc

- Orizontaument**
1. dinc a 250 kg sus la balança
2. nom francés de la tortuga d'estanh
5. la de l'eupròcte se neurish de crustacèus
6. copaire d'òs
7. triton deus Pirenèus
- Verticaument**
1. regime alimentari de l'ors
3. arrat trompeta
4. l'ors e lo desman que son d'aquesta classa

